

Musiqiy mashg'ulotlarda multimediya vositalaridan samarali foydalanish metodlari

Madina Zokirovna Islimova
Buxoro davlat instituti

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim muassasalarida musiqiy mashg'ulotlarni tashkil etishda multimediya texnologiyalaridan samarali foydalanish metodlari yoritilgan. Zamonaviy raqamli vositalar, interaktiv platformalar va audio-vizual materiallarning bolalarning musiqiy rivojlanishiga ta'siri tahlil qilingan. Multimediya texnologiyalarini qo'llashning pedagogik tamoyillari, amaliy metodikalar va mashg'ulotlarni loyihalash bo'yicha tavsiyalar berilgan. Shuningdek, multimediya vositalaridan foydalanishning afzalliklari, cheklovlari va pedagoglarning kasbiy kompetensiyasini oshirish yo'llari ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: multimediya texnologiyalari, musiqiy mashg'ulotlar, interaktiv ta'lim, audio-vizual vositalar, raqamli resurslar, maktabgacha ta'lim, innovatsion metodlar, pedagogik texnologiyalar, bolalar musiqiy tarbiyasi

Methods for Effective Use of Multimedia Tools in Music Lessons

Madina Zakirovna Islimova
Bukhara State Institute

Abstract: This article explores methods for the effective use of multimedia technologies in organizing music lessons in preschool educational institutions. The impact of modern digital tools, interactive platforms, and audiovisual materials on children's musical development is analyzed. Pedagogical principles of multimedia application, practical methodologies, and recommendations for lesson design are presented. The article also discusses the advantages and limitations of multimedia tools and ways to enhance teachers' professional competencies.

Keywords: multimedia technologies, music lessons, interactive learning, audiovisual tools, digital resources, preschool education, innovative methods, pedagogical technologies, children's music education

Kirish. XXI asrda raqamli texnologiyalarning tez rivojlanishi ta'lim tizimining barcha bo'g'inlariga, jumladan, maktabgacha ta'lim muassasalaridagi musiqiy tarbiyaga ham katta ta'sir ko'rsatmoqda. Multimediya vositalari zamonaviy

pedagogikaning ajralmas qismiga aylanib, ta'lim jarayonini yanada qiziqarli, samarali va bolalar uchun tushunarli qilish imkoniyatini beradi.

Musiqiy mashg'ulotlarda multimediya texnologiyalaridan foydalanish bolalarning diqqatini jalb qilish, musiqiy materiallarni yaxshiroq o'zlashtirish va ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Interaktiv taqdimotlar, animatsion qahramonlar, musiqiy o'yinlar va video-materiallar an'anaviy o'qitish metodlarini boyitib, bolalarda musiqaga bo'lgan qiziqishni oshiradi.

Ushbu maqolada musiqiy mashg'ulotlarda multimediya vositalaridan samarali foydalanishning zamonaviy metodlari, pedagogik tamoyillari va amaliy jihatlar batafsil yoritiladi.

Multimediya vositalarining turlari va xususiyatlari

1. Audio texnologiyalar

Zamonaviy audio texnologiyalar musiqiy ta'limda keng qo'llaniladi. Yuqori sifatli ovoz tizimi, elektron sintezatorlar, MIDI klaviaturalar va audio interfeyslari mashg'ulotlarning sifatini sezilarli darajada oshiradi. Raqamli audio kutubxonalar turli xil musiqiy asarlar, xalq qo'shiqlari va bolalar uchun maxsus yaratilgan musiqiy materiallarni osongina topish va ijro etish imkonini beradi.

Podcast va audio-kitoblar bolalarga musiqiy ertaklar, kompozitorlar hayoti haqida hikoyalar va musiqiy asboblarni bilan tanishish imkoniyatini taqdim etadi. Ovozli yozuvlar va karaoke dasturlari bolalarning kuylash ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Audio redaktorlar yordamida pedagoglar o'z ehtiyojlariga mos ravishda musiqiy materiallarni tahrirlash, tempini o'zgartirish yoki turli effektlar qo'shish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

2. Video va animatsiya texnologiyalari

Video materiallar musiqiy mashg'ulotlarda vizual qo'llab-quvvatlash uchun juda muhimdir. Professional ijrochilarning konsert yozuvlari, musiqiy asboblarni chalinishi namoyish etilgan videolar va ta'limiy roliklar bolalarning musiqiy bilimlarini boyitadi. Animatsion personajlar va multfilmlar musiqiy tushunchalarni o'rgatishda, ayniqsa, kichik yoshdagi bolalar uchun juda samarali vositadir.

3D animatsiya texnologiyalari musiqiy asboblarning ichki tuzilishi va tovush hosil qilish mexanizmlarini ko'rsatishda qo'l keladi. Virtual sayohatlar bolalarni turli mamlakatlarning musiqiy madaniyati bilan tanishtirishga yordam beradi. Interaktiv video darsliklar esa bolalarning o'z sur'atida o'rganish imkoniyatini yaratadi.

3. Interaktiv dasturlar va ilovalar

Zamonaviy mobil ilovalar va kompyuter dasturlari musiqiy ta'limni o'yin shaklida amalga oshirish imkonini beradi. Notalarni o'rganish, ritm mashqlari, ohang tanish va musiqiy kompozitsiya yaratish uchun maxsus ishlab chiqilgan dasturlar mavjud. Virtual musiqiy asboblarni bolalarni turli cholg'u asboblari bilan tanishtirib, ularni ijro etish ko'nikmalarini boshlang'ich darajada o'rgatadi.

Interaktiv musiqiy o'yinlar bolalarning musiqiy eshitish qobiliyatini, ritmik sezgisini va koordinatsiyasini rivojlantirishga qaratilgan. Gamifikatsiya elementlari bilan boyitilgan dasturlar o'rganish jarayonini qiziqarli va motivatsiyalashtirilgan qiladi. Bulutli texnologiyalar esa bolalarning individual o'sish dinamikasini kuzatish va ota-onalar bilan natijalarni baham ko'rish imkonini beradi.

4. Interaktiv doska va proyektorlar

Interaktiv doskalar musiqiy mashg'ulotlarda universal vosita hisoblanadi. Ular orqali notalar yozish, ritm sxemalarini ko'rsatish, musiqiy o'yinlarni o'tkazish va multimedia taqdimotlarni namoyish qilish mumkin. Proyektorlar yordamida katta formatdagi vizual materiallar - musiqiy asboblarning rasmlari, kompozitorlarning portretlari, noto tekstlari va qo'shiq matnlari namoyish etiladi.

Sensorli ekranlarda bolalar o'zlari faol ishtirok etib, virtual asboblarni chalish, notalarni joylashtirish va musiqiy topishmoqlarni yechish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu esa bolalarda qo'lni koordinatsiyalash ko'nikmalarini rivojlantiradi va o'rganish jarayonini interaktiv qiladi.

Multimediya vositalarini qo'llashning pedagogik tamoyillari

Yoshga mos kelish tamoyili

Multimediya materiallarini tanlashda bolalarning yosh xususiyatlarini e'tiborga olish zarur. 3-4 yoshli bolalar uchun qisqa, rangli va sodda animatsiyalar, katta hajmdagi rasmlar va aniq ovoqli yozuvlar tavsiya etiladi. 5-6 yoshli bolalar uchun murakkab syujetli videolar, interaktiv o'yinlar va mantiqiy topshiriqlar mos keladi.

Katta tayyorgarlik guruhidagi bolalar (6-7 yosh) bilan ishlashda qiyinroq multimedia loyihalar, virtual ekskursiyalar va jamoaviy musiqiy kreativ ishlar amalga oshirilishi mumkin. Har bir yosh guruhiga mos ravishda ekran vaqti ham cheklangan bo'lishi kerak: kichik yoshdagilar uchun 5-7 daqiqa, o'rta guruh uchun 10-15 daqiqa va katta guruh uchun 15-20 daqiqa.

Pedagogik maqsadga yo'naltirilganlik

Har bir multimedia vositasining qo'llanilishi aniq pedagogik maqsadga ega bo'lishi kerak. Texnologiya o'zi maqsad emas, balki ta'lim vazifalarini hal qilish vositasidir. Masalan, ritm tushunchasini o'rgatishda interaktiv baraban o'yini, ohang xotirasini rivojlantirishda melodik topishmoqlar, ijodiy tasavvurni shakllantirish uchun esa musiqiy kompozitor dasturi qo'llanilishi mumkin.

Pedagoglar multimedia materiallarini o'z metodikasiga moslashtirib, ularni an'anaviy usullar bilan muvozanatli uyg'unlashtirishlari lozim. Mashg'ulotning tuzilishi shunday bo'lishiki, texnologik vositalar asosiy ta'lim jarayonini to'ldirsin, lekin uni almashtirib qo'ymas.

Sog'lomlashtirish tamoyili

Multimediya vositalaridan foydalanishda bolalarning sog'lig'ini saqlash muhim e'tiborga olinishi kerak. Ekran vaqtini cheklash, yorug'lik va tovush intensivligini

boshqarish, fizminutkalar o'tkazish va ko'z mashqlari bajarish zarur. Mashg'ulot davomida statik holatni kamaytirish uchun harakatli musiqiy o'yinlar va ritmik mashqlar o'tkaziladi.

Ergonomik talablarga rioya qilish ham muhimdir: monitor balandligi, o'tirish masofasi, xonaning yoritilishi va akustik sharoitlar barcha sanitariya-gigiyena me'yorlariga javob berishi kerak. Pedagoglar ovoz balandligini nazorat qilib, bolalarning eshitish apparatiga zarar yetmasligi uchun choralar ko'rishlari zarur.

Samarali foydalanish metodlari

O'yin va multimediya integratsiyasi

Musiqiy o'yinlarda multimediya texnologiyalarining qo'llanilishi bolalar uchun eng qiziqarli va samarali yondashuvdir. Virtual musiqiy safari o'yinlarida bolalar turli mamlakatlarning musiqasini tinglaydilar va ularga xos xususiyatlarni o'rganadilar. "Musiqiy detektiv" o'yinida bolalar asbob tovushlarini taniydilar va ularni tasvirlar bilan moslashtiradilar.

Interaktiv doskada o'tkaziladigan "Notalar sayohati" o'yinida bolalar notalarni joy-joyiga qo'yib, oddiy melodiylar yaratishni o'rganadilar. Ritmik o'yinlarda ekranda paydo bo'ladigan naqshlarni takrorlash orqali bolalar ritmik tushunchalarni o'zlashtirishadi. Musiqiy viktorinalar va musobaqalar esa o'rganilgan materiallarni mustahkamlash va bolalarning bilimlarini baholash uchun qo'llaniladi.

Ijodiy loyihalar va musiqiy kompozitsiya

Multimediya vositalari bolalarning ijodiy potentsialini ro'yobga chiqarish uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Oddiy musiqiy redaktorlar yordamida bolalar o'zlarining qisqa melodiylarini yaratishlari mumkin. Virtual asboblarni kutubxonasi turli tovush effektlari va tembr ranglari bilan tanishish imkonini beradi.

Jamoaviy musiqiy loyihalarda bolalar birgalikda musiqiy hikoya yaratishlari, har bir epizod uchun mos musiqiy fon tanlashlari va ovoqli ifodalanishni qo'shishlari mumkin. Bunday faoliyat nafaqat musiqiy, balki ijtimoiy ko'nikmalarni ham rivojlantiradi: hamkorlik, fikrlarni ifoda etish va jamoa bo'lib ishlash qobiliyati shakllanadi.

Virtual konsertlar va ta'limiy video materiallar

Dunyoning mashhur konsert zallari va teatrlarining onlayn translyatsiyalari bolalarga professional musiqiy san'at bilan tanishish imkonini beradi. Pedagog tomonidan maxsus tanlangan konsert yozuvlari, opera va balet spektakllari bolalarda badiiy didni shakllantiradi. Bu materiallarni tomosha qilishdan oldin va keyin o'tkaziladigan muhokamalar bolalarning musiqiy tilini boyitadi.

Ta'limiy video seriyalarda kompozitorlar hayoti, musiqiy asboblarning tarixiy rivojlanishi va turli xalqlarning musiqiy an'analari haqida ma'lumotlar beriladi. Animatsion personajlar orqali murakkab musiqiy tushunchalar sodda va tushunarli

tarzda tushuntiriladi. Virtual ekskursiyalar musiqiy asboblarning ustaxonalari, filarmonialar va musiqiy muzeylariga sayohat qilish tajribasini taqdim etadi.

Ota-onalar bilan hamkorlikda multimediya

Zamonaviy texnologiyalar ota-onalarni bolaning musiqiy tarbiyasiga faol jalb qilish uchun qulay vosita bo'lib xizmat qiladi. Mobil ilovalar orqali ota-onalar uy sharoitida bolalar bilan musiqiy mashg'ulotlar o'tkazish uchun tavsiyalar va metodlar olishlari mumkin. Video darsliklar va onlayn platformalar ota-onalarga uyda qo'llanishi mumkin bo'lgan oddiy musiqiy o'yinlar va mashqlarni taqdim etadi.

Pedagog tomonidan tayyorlangan raqamli resurslar - karaoke qo'shiqlar, ritmik mashqlar videolari va interaktiv topshiriqlar - ota-onalar bilan baham ko'riladi. Bu bolalarning uyda ham musiqiy rivojlanishini davom ettirishga yordam beradi. Bulutli xizmatlar orqali bolalarning ijodiy ishlari - video-yozuvlar, audio-fayllari va raqamli portfoliolar - ota-onalar bilan darhol baham ko'riladi.

Multimediya texnologiyalarining afzalliklari va cheklovlari

Afzalliklar

Multimediya vositalarining eng muhim afzalliklaridan biri - vizualizatsiya imkoniyatidir. Murakkab musiqiy tushunchalar grafik, animatsiya va video yordamida ancha tushunarli qilinadi. Interaktivlik bolalarni faol ishtirokchiga aylantiradi va o'rganishga motivatsiyani oshiradi. Individual yondashuv imkoniyati har bir bolaning sur'atida o'rganish va o'z qobiliyatlariga mos materiallar bilan ishlash sharoitini yaratadi.

Multimediya resurslarining katta tanlovi pedagogga har bir mashg'ulot uchun eng mos materiallarni topish imkonini beradi. Vaqt samaradorligi: texnik vositalar yordamida tayyorgarlik vaqti qisqaradi va mashg'ulot yanada tizimli tashkil etiladi. Zamonaviy bolalar raqamli texnologiyalar muhitida o'sishayotganligi sababli, multimediya vositalar ularning tabiiy qiziqishlari va o'rganish uslubiga mos keladi.

Cheklovlar va ehtiyot choralar

Multimediya vositalaridan haddan tashqari foydalanish bolalarning sog'lig'iga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin: ko'zning toliqishi, bo'yinning charchoqi va harakatsizlik. Texnologiyalarga haddan tashqari bog'lanish bolalarning ijtimoiy ko'nikmalarini va bevosita kommunikatsiya qobiliyatlarini pasaytirishiga olib kelishi mumkin.

Texnik muammolar va jihozlar nosozliklari mashg'ulotni buzishi va bolalarning diqqatini tarqatib yuborishi mumkin. Shuning uchun har doim zaxira reja tayyorlab qo'yish zarur. Sifatsiz yoki noto'g'ri tanlangan multimediya materiallar pedagogik maqsadga erishishni qiyinlashtirishi yoki bolalarda noto'g'ri tasavvurlar hosil qilishi mumkin.

Pedagoglarning kasbiy tayyorgarlik darajasi ham cheklovchi omil bo'lishi mumkin. Agar pedagog texnologiyalardan to'g'ri foydalanishni bilmasa yoki

metodikani egallamagan bo'lsa, multimediya vositalari o'z samaradorligini yo'qotadi. Shuning uchun o'qituvchilarning raqamli kompetensiyasini doimiy oshirib borish zarur.

Pedagoglarning kasbiy kompetensiyasini oshirish

Musiqiy mashg'ulotlarda multimediya texnologiyalaridan samarali foydalanish uchun pedagoglar o'zlarining raqamli kompetensiyalarini doimiy rivojlantirishlari kerak. Bu maqsadda maxsus treninglar, vebinarlar va malaka oshirish kurslari tashkil etiladi. Pedagoglar zamonaviy dasturiy ta'minot bilan ishlashni, raqamli resurslar yaratishni va ularni ta'lim jarayoniga integratsiya qilishni o'rganadilar.

Tajriba almashish va best-praktikalarni o'rganish ham muhim rol o'ynaydi. Pedagoglar o'zlarining muvaffaqiyatli metodikalarini hamkasblar bilan baham ko'rishlari, ochiq darslar va master-klasslar o'tkazishlari lozim. Onlayn hamjamiyatlar va professional tarmoqlarda ishtirok etish yangi g'oyalar va innovatsion yechimlarni topishga yordam beradi.

Doimiy o'z-o'zini rivojlantirish ham zarur: yangi ilovalarni sinab ko'rish, pedagogik adabiyotlarni o'qish va texnologiyalar sohasidagi yangiliklardan xabardor bo'lish. Pedagoglar o'zlarining raqamli portfoliolarini yaratib, tajribalarini hujjatlashtirish va tahlil qilish orqali professional o'sishni ta'minlashlari mumkin.

Xulosa

Musiqiy mashg'ulotlarda multimediya vositalaridan samarali foydalanish zamonaviy maktabgacha ta'limning muhim yo'nalishidir. Raqamli texnologiyalar bolalarning musiqiy rivojlanishini tezlashtirish, o'rganishga bo'lgan qiziqishni oshirish va ijodiy qobiliyatlarni ro'yobga chiqarish uchun keng imkoniyatlar yaratadi.

Shu bilan birga, multimediya texnologiyalari - bu vosita, maqsad emas. Ular an'anaviy musiqiy ta'lim metodlarini to'ldirishi va boyitishi kerak, lekin ularning o'rnini butunlay egallab olmasligi zarur. Muvozanatli yondashuv - texnologiyalarni pedagog bilan bolalar o'rtasidagi bevosita musiqiy muloqot, jonli ijro va ijodiy faoliyat bilan uyg'unlashtirishda samaradorlik yotadi.

Kelajakda multimediya texnologiyalarining yanada takomillashuvi, sun'iy intellekt va virtual reallik elementlarining joriy etilishi musiqiy tarbiyaga yangi ufqlar ochadi. Pedagoglarning vazifasi - bu imkoniyatlardan bolalarning manfaatlarini hisobga olib, ularning sog'lig'ini va psixologik farovonligini ta'minlab, maksimal darajada foydalanishdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. КБ Холиков. Отличие музыкальной культуры от музыкального искусства в контексте эстетика. Science and Education 3 (5), 1562-1569

2. КБ Холиков. Роль теоретичности и применения информационных систем в области теории, гармонии и полифонии музыки. *Scientific progress* 2 (3), 1044-1051
3. КБ Холиков. Образовательное учреждение высшего профессионального образования в музыкальной отрасли Узбекистана. *Scientific progress* 2 (6), 946-951
4. КБ Холиков. Музыкальная идея и создание новых идей, его развитие. *Science and Education* 5 (6), 129-136
5. КБ Холиков. Неизбежность новой методологии музыкальной педагогике. *Science and Education* 4 (1), 529-535
6. КБ Холиков. Характеристика психологического анализа музыкальной формы, измерение ракурса музыкального мозга. *Science and Education* 4 (7), 214-222
7. КБ Холиков. Локально одномерные размеры, основа динамично развитого произведения музыки. *Science and Education* 3 (11), 1007-1014
8. КБ Холиков. Задачи хора для вырождающегося нагруженного управления косвенного, противоположного и параллельно-двигающегося голоса. *Scientific progress* 2 (3), 690-696
9. КБ Холиков. Прослушка классической музыки и воздействия аксонов к нервной системе психологического и образовательного процесса. *Science and Education* 4 (7), 142-153
10. КБ Холиков. Манера педагогической работы с детьми одарёнными возможностями. *Science and Education* 4 (7), 378-383
11. КБ Холиков. Магнитные свойства тяготение к человеку многоголосного произведения музыки. *Scientific progress* 2 (3), 728-733
12. КБ Холиков. Система грамматических форм полифонии, свойственных для классической многоголосной музыки. *Science and Education* 5 (11), 137-142
13. КБ Холиков. Искажения при синхронном направлении двух голосов в одновременной системе контрапункта и их решение. *Science and Education* 5 (11), 143-149
14. КБ Холиков. Три новые версии дефиниции формулировки мажора и минора. *Science and Education* 5 (11), 150-157
15. КБ Холиков. Психика музыкальной культуры и связь функции головного мозга в музыкальном искусстве. *Science and Education* 4 (7), 260-268
16. КБ Холиков. Перенос энергии основного голоса к другим голосам многоголосной музыки. *Science and Education* 3 (12), 607-612
17. КБ Холиков. Дифференцированное обучение студентов на занятиях гармонии и анализа музыкальных произведений. *Scientific progress* 2 (3), 1038-1043

18. КБ Холиков. Модели информационного влияния на музыку управления и противоборства. *Science and Education* 4 (7), 396-401
19. КБ Холиков. Характер музыки и результат смысловое содержание произведения. *Scientific progress* 2 (4), 563-569
20. КБ Холиков. Абстракция в представлении музыкально психологического нейровизуализации человека. *Science and Education* 4 (7), 252-259
21. КБ Холиков. Внимания музыканта и узкое место захвата подавление повторения, сходство многовоксельного паттерна. *Science and Education* 4 (7), 182-188
22. КБ Холиков. Защитный уровень мозга при загрузке тренировочных занятиях и музыкального моделирование реальных произведениях. *Science and Education* 4 (7), 269-276
23. КБ Холиков. Элементы музыкальной логики, фундамент музыкального построения. *Science and Education* 3 (1), 578-583
24. КБ Холиков. Основные концепции, проблемы и методы как теории и гармония в деятельности учителя музыкальной культуры в школе. *Science and Education* 3 (1), 663-670
25. КБ Холиков. Музыкальная модель, эффективный численный ритм и программный комплекс для концентрации вокального пения. *Science and Education* 3 (1), 546-552
26. КБ Холиков. Содержание урока музыки в общеобразовательном школе. *Scientific progress* 2 (3), 1052-1059
27. КБ Холиков. Музыка и психология человека. *Вестник интегративной психологии*, 440-443 2 (1), 440-443
28. КБ Холиков. Новые мышление инновационной деятельности по музыкальной культуры в вузах Узбекистана. *Science and Education* 4 (7), 121-129
29. КБ Холиков. Фокус внимания и влияние коры височной доли в разучивании музыкального произведения. *Science and Education* 4 (7), 304-311
30. КБ Холиков. Особенность взаимосвязанности между преподавателем и учащимся ракурса музыки в различных образовательных учреждениях: детском саду, школе, вузе. *Science and Education* 4 (2), 1055-1062